

szerző él is a lehetőséggel: a színek, színárnyalatok és színkeverések sehol sem öncélúak, mondanivalójuk van. A III., VI. és XVII. ábra érzékelteti talán leginkább azt, hogy az egyes színek, és azok egymásba csúszásának, árnyalatainak igen is van tartalmi jelentősége.

– Az informatikához, a komputer technikához kapcsolódik az atlasz másik erénye, a komputer-térkép alkalmazása, amely nálunk még csak elterjedőben van. Ezen új típusú térképek lényege, hogy geometriai alakzatok formájába sűrítik a lényegi mondani valót. Így pl. a geometriai alakzatok területével, ill. azok arányaival mutatnak be hagyományos térképen érzékletesen megjeleníteni nem képes lényeges információkat, pl. az egyes országok évi GDP-jét, katonai kiadásait (29. old.), a világ bruttó társadalmi termékét (41. old.) stb. Lehetőség van a fenti típusú ábrák olyan kombinációira is, amelyek összefüggéseket, kapcsolatrendszereket képesek megjeleníteni, tehát más és máshogyan ábrázolnak. Az újfajta térkép a „hagyományos” térképek „hagyományos” földrajzi aspektusainak bemutatására nem képes, de nem is arra való. Nem célja a Mercator-, és a Peters-vetületű térképek helyettesítése, viszont jól kiegészíti azokat. A szerző is tudatában van e ténynek és a komputer-térképek mellett hagyományosokat is közöl (pl. 29. old.).

Mint az eddig leírtakból következik, a recenzesek nagyra értékelik ezt az úttörő jellegűnek tekinthető munkát, amelynek alapvető céljával, koncepciójával és annak megvalósításával azonosulni tudnak. A munkához több kisebb kritikai észrevétel is fűzhető, közülük itt csak kettőt – egy tartalmi és egy formai – említünk meg.

Az „Előszó”-ban a szerző is utal rá, hogy a világ globális problémáit, a globalizáció kérdéskörét nem lehet figyelmen kívül hagyni, ami igaz. Ám az is igaz, hogy a globalizációs hullámok sokszor olyan erőteréből indulnak ki, amelyet nem lehet egy országhoz, még kevésbé nemzethez kötni, mert az egyes globalizációs akciók mögött transznacionális, multinacionális vállalatok, ill. stratégiai szövetségek húzódnak meg, mint fő mozgatórugók. Ezért úgy véljük, hogy az atlasz javát szolgálta volna a fentiekkel is foglalkozó ábrák, diagramok, grafikonok, netán térképek bevétele a műbe.

A másik formai, vagy annak tűnő, de legalább annyira tartalmi kérdés az, hogy az egyes ábrák gyakran túlszűfoltak, túl sok információ van egy-egy térképlapon. Ez a sajnos sokszor előforduló ábrázolási mód nehezíti a térképeken való eligazodást.

Az egész atlasz lényegéből, sajátosságaiból, szerkesztéséből, közérthetőségéből következően e munkát a legszélesebb olvasótábornak ajánlhatjuk. A középiskolás, az egyetemi hallgató, a történelem–földrajz szakos tanár, de a világpolitika, a gazdaság iránt egyszerűen csak érdeklődő olvasók egyaránt haszonnal forgathatják. A munkának még egy lényeges előnye, hogy – az egyes témakörökben való gyors eligazodás lehetőségének megteremtésével – viszonylag „időtakarékos” információs forrás.

Különösen ajánljuk az atlaszművet a geográfusok széles olvasótáborának, akik felismerhetik benne a hiánypótló jelleget és remélhetőleg a földrajzi intézmények is megszerzik e munkát könyvtáruk számára. Befelezésül jónak tartanánk, ha a szerző módot találna az atlasz fólia-csomag formájában történő megjelentetésére, ami nagyban megkönnyítené a mű kezelhetőségét.

VUICS TIBOR–GOLOBICS PÁL

Fodor, I.–Walker, G. P. (eds.): Environmental Policy and Practice in Eastern and Western Europe. (Környezetvédelmi politika és gyakorlat Kelet- és Nyugat-Európában). Centre for Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs, 1994. 367 p.

A Környezetvédelmi Tanulmányok 11. köteteként napvilágot látott tanulmánygyűjtemény csak komoly külső pénzbeli támogatással jelenhetett meg, amiről a tekintélyes szponzor lista – élén a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériummal és a Magyar Tudományos Akadémiával – is árulkodik. Meg kellett jelentetni ezt a nemzetközi konferencián végleges formába öntött tanulmánykötetet, amely a szerteágazó környezeti kérdéseket tanulmányozó kutatók tevékenységéről ad számot! A könyv nemzetközi együttműködésben készült, s ezzel mintegy „biztosítékot” jelent a nemzetközi olvasottságra is.

A kötet szerkesztői elkerülték a válogatás néhány buktatóját. Úgy sikerült területileg széles (Nagy-Britanniától Horvátorszáig, Ausztriától Csehorszáig terjedő) körképet nyújtani a kutatók tevékenységéről, hogy közben kibontakoznak szemünk előtt a jövő feladatai. Mivel a többségében angol és magyar kutatók tollából származó tanulmányok legtöbbször átfogó környezetpolitikai elvekkel vagy intézkedésekkel, s azok következményeivel foglalkozik, ezért elgondolkodtatók és szemléletformáló hatásuk sem lebecsülendő.

A szerkesztők 6 témakörbe csoportosították a tanulmányokat. Az első témakör az egyes szerzők országaiban érvényesülő környezetpolitikát és az ezzel kapcsolatos intézkedéseket vizsgálja. A második témakör a környezeti tervezés és fenntarthatóság kérdéskörével foglalkozik. A harmadik a falusi környezet és a tájvédelem kapcsolatát tárja fel különböző szempontokból. A negyedik fejezet témaköre a riói környezetvédelmi világkonferencián elfogadott Agenda 21-ben rögzített feladatoknak a szerzők országaiban kijelölt célprogramja. Az ötödik fejezet a környezeti figyelőszolgálat célját mutatja be és átfogóan vizsgálja módszereit. Végül külön fejezet foglalja össze a környezetet érintő gazdasági intézkedéseket és a környezetgazdálkodás eszközeit.

Az ezredfordulóhoz közeledve egyre nagyobb társadalmi probléma környezetünk védelme és gondos alakítása. E tevékenység feladatai olyan sokrétűek, hogy az egyéni és csoportos akciók, kezdeményezések – bár többnyire jól illeszkednek az átfogó környezetvédelembe – elenyészőek a korábbi fejlesztések során alkalmazott gyakorlat negatív környezeti hatásainak utólagos kivédésére, ill. kijavítására. A természeti és az ember által formált környezet komplex alakítása, maga a környezetgazdálkodás rendkívül összetett folyamat. A kötet tanulmányai jól tükrözik azt a sokirányú tudományos és szakmai munkát, amelyet az egyes országokban ez irányban végeznek. E sokrétű tevékenységben a tudományos–szakmai álláspontot bemutató konferencia-résztvevők, szerzők sokszor már csupán az értékelés végső fázisában kapcsolódhatnak be a környezetvédelemdíszítő feladataiba. A több tudományterület képviselő szerzők saját országukban a környezetalakítás különböző feladataiban vesznek részt, amit a kötet széles körű tematikája is jól tükröz. A felgyorsult urbanizáció, valamint az ipari és a mezőgazdasági termelés fokozódása olyan környezeti károsodásokat hozott létre, amelyeknek mérséklése (majdnem megelőzése) a legkülönbözőbb tudományterületek szakembereinek összefogását igényelte.

Az elmúlt évtizedekben világszerte egyre aggasztóbb méretekben jelentkeztek a környezetrombolás káros következményei, s ez széles körű környezetvédelmi kutatásokra, és a megalapozott környezetgazdálkodás kidolgozására készítette az illetékeseket. Ennek kapcsán a környezeti hatásokat mérő és ellenőrző műszerek továbbfejlesztése, valamint a környezet állapotának változásait figyelő monitoring-rendszer létrehozása a tanulmánykötet nemzetközi szerzőgárdája szerint alapvető feladat volt. Nem csak a környezetállapot változásának vizsgálata és az eredményekből levonható következtetések gondos mérlegelése vált szükségessé, hanem az ún. környezeti válságállapot esetleges bekövetkezésének, és az e téren fennálló veszélyhelyzet megítélése (katasztrófa-helyzetek elkerülése stb.) is.

A nemzetközi tudományos életben már a 60-as évektől kezdve egyre erősödött az az irányzat, amely a környezeti hatások multidiszciplináris értékelésére irányult. A környezet állapotának felmérése, változásainak nyomkövetése, a tervezett beavatkozások hatásainak felmérése jelenti ezen értékelés alapját. A természeti erőforrásoknak – a várható környezeti ártalmak elkerülésével, kivédésével megvalósuló – környezetkímélő hasznosítása csak a nemzetközi tapasztalatok felhasználásával lehetséges, s a kötetben szereplő tanulmányok egyike–másika mélyrehatóan foglalkozik ezek bemutatásával.

A környezeti kockázatkezeléssel kapcsolatos intézkedések és egy adott ország környezetvédelmet előmozdító törvényei szervesen illeszkednek az illető ország környezeti információs rendszerének kiépítettségéhez. A környezetvédelmet szabályozó folyamatok hatékonysága a döntéshozatal mindenkorai szintjétől, a management hatékony működése pedig a különböző piaci érdekek alá- vagy fölrendeltségi szintjétől függ.

A tanulmánykötet kiváló lehetőséget nyújt a környezetvédelem feladatainak komplex megismerésére, mivel a különböző országokból való szerzők az alternatív megoldásokat is vizsgálják. Ezért a tanulmánykötet tartalma a felsőoktatáson belüli környezeti oktatás és képzés rendszerébe is ragyogóan illik.

MOLNÁR KATALIN